

Liturgia jednym aktem kultu

Sprawozdanie z sympozjum liturgicznego

(Katowice, 20 maja 2010 r.)

W dniu 20 maja 2010 r. odbyło się w Auli Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach sympozjum liturgiczne na temat: *Liturgia jednym aktem kultu*. Organizatorem sympozjum był Zakład Liturgiki i Homiletyki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach przy współudziale: Papieskiej Akademii Teologicznej w Rzymie, Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego oraz Papieskiego Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie.

Otwarcia obrad konferencji dokonał ks. dr hab. prof. UŚ Andrzej Żądło — Dziekan Wydziału Teologicznego w Katowicach, który powitał przybyłych na sympozjum gości i prelegentów oraz uczestników.

Pierwszy referat wygłosił ks. prof. dr Manilo Sodi (UPS, Rzym) na temat *Celebracja liturgiczna zespołem czynności koniecznych do sprawowania Pamiątki zbawczych wydarzeń*. Nawiązał do *Konstytucji o liturgii*, która w nr. 33–34 podaje, że obrzędy liturgiczne mają się odznaczać szlachetną prostotą, mają być krótkie i jasne oraz dostosowane do pojętności wiernych. Odniósł się także w wystąpieniu do instrukcji *Varietatis Legitimae* dotyczącej możliwości adaptacji i inkulturacji w sprawowaniu liturgii. Podkreślił konieczność dowartościowania ciała ludzkiego w kulcie chrześcijańskim, gdyż w liturgii bierze udział cały człowiek, nie tylko jego duchowa strona. Samo zaś sprawowanie liturgii dokonuje się między tajemnicą Wcielenia i ubóstwienia człowieka, dlatego ciało człowieka wypowiada się w liturgii symbolicznie przez słownictwo werbalne i niewerbalne.

Ten referat miał charakter wprowadzenia do całej konferencji, która została podzielona na dwa panele: (1) *Typologia i charakterystyka obecnych w liturgii elementów*, któremu przewodniczył ks. dr hab. Bogdan Biela, oraz (2) *Typologia i charakterystyka obecnych w liturgii słów*, któremu przewodniczył ks. dr hab. prof. UŚ Andrzej Żądło.

W drugim referacie ks. dr hab. prof. UŚ Andrzej Żądło (Uniwersytet Śląski) poruszył problem *Funkcji ciała i postaw w liturgii*. Podkreślił w swojej wypowiedzi, że ciało człowieka w liturgii wyraża się przez symboliczne postawy i gesty. Sama zaś liturgia w swojej celebracji ma dwa nurty: anabatyczny, czyli wstępujący, oraz katabatyczny, czyli zstępujący, dlatego konieczne jest mistagogiczne wychowanie do udziału w liturgii. Wtedy można uczestników liturgii wychowywać do jedności postaw i jednocześnie wyzwalać ich z ulegania przyzwyczajeniu i bezmyślności w liturgii. Mocno akcentował znaczenie kultury i wzajemnego szacunku dla siebie uczestników zgromadzenia.

Następny referat wygłoszony został przez ks. dr. hab. prof. UŚ Antoniego Reginka (UŚ, Katowice), który zaprezentował *Wymowę muzyki i śpiewu w liturgii*, ponieważ zgodnie z *Konstytucją o liturgii* muzyka jest nieodzowną oraz integralną częścią liturgii. Zgodnie z motu proprio Piusa X *Tra le sollicitudini* muzyka jednoczy uczestników liturgii i podnosi jej uroczystość. Podejmując problem znaczenia muzyki i jej świętości w liturgii, odwołał się do instrukcji *Musicam sacram*, która wskazuje na cechy takiej muzyki, a mianowicie jej zwiążanie z liturgią, godność, doskonałość formy, wyrażanie *sacrum*. Jednocześnie musi być taka muzyka zweryfikowana i uwiarygodniona przez autorytet kościelny. Właściwą sobie rolę może w tym względzie spełnić diecezjalna komisja muzyki sakralnej, która służy biskupowi diecezjalnemu swoim głosem doradczym. Tworzenie nowych utworów muzycznych na potrzeby liturgii nie może kierować się tylko tanią popularnością oraz poziomem kultury muzycznej odbiorców, ale ekspresją i komunikatywnością w przekazie treści liturgicznych. Istotne znaczenie praktyczne ma zawsze odpowiednie muzyczne przygotowanie liturgii, a nie przypadkowy dobór śpiewów i muzyki do celebracji.

Kolejny referat dotyczył zagadnienia *Milczenia w liturgii, jako specyficznej „przestrzeni” adoracji–kontemplacji i wsluchiwania się w sprawowane misterium*, które przedstawiła s. dr hab. Adelajda Sielepin (UPJPII, Kraków). Wskazała najpierw na źródła biblijne milczenia, akcentując misteria Chrystusa, które dokonały się w ciszy, oraz ich uobecnienie w ciszy przez działanie Ducha Świętego w liturgii. Następnie omówiła istotne miejsca w liturgii, gdzie należy zachować ciszę i milczenie. Odwoływała się do *Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* oraz *Musicam sacram*, aby uzasadnić ciszę w liturgii, która pomaga zachować rytm obrzędów oraz równowagę między ich indywidualnym i wspólnotowym charakterem. Wyróżniła cztery funkcje milczenia: uświadamiającą — przed aktem pokuty i wezwaniem do modlitwy; medytacyjną — po czytaniu słowa Bożego i homilii; przyswajającą — przez słuchanie tekstów liturgicznych i zjednoczenie z celebransem i Chrystusem; adoracyjną — jako trwanie w obecności Bożej po przyjęciu Komunii św.

Pierwszy panel obrad zakończył referat ks. mgr-lic. Pawła Tkaczyka (Muzeum Diecezjalne, Kielce), który zajął się w swoim wystąpieniu problemem *Wymowy*

przestrzeni wnętrza świątyni i jej wystroju dla liturgii. Przywołując biblijne perykopy, przedstawił rolę świątyni jerozolimskiej dla kultu starotestamentalnego oraz troskę Chrystusa o duchowe znaczenie świątyni. Potem odwoływał się do dokumentów Kościoła powszechnego i Kościoła w Polsce dotyczących kształtowania przestrzeni do sprawowania liturgii, wydanych po Soborze Watykańskim II.

Drugi panel rozpoczął referat ks. dr. hab. Jana Twardego (UŚ, Katowice) na temat *Funkcji tekstu biblijnego w liturgii*. Wskazał na przeniknięcie liturgii przez teksty biblijne oraz obficie zastawiony stół słowa Bożego, który ma po reformie liturgii ścisły związek ze sprawowaną Eucharystią. Przez głoszenie słowa Bożego w liturgii sam Chrystus jest obecny, dlatego zjednoczenie z Nim, obecnym w słowie, prowadzi do Komunii eucharystycznej oraz jest warunkiem prowadzenia życia chrześcijańskiego. Zauważył problem celebrowania liturgii w duchu odpowiedzialności za słowo Boże, który domaga się przygotowania celebransów i lektorów do głoszenia słowa, a także wiernych do słuchania słowa Bożego, gdyż wiara rodzi się ze słuchania (Rz 10,17).

W następnym wystąpieniu ks. dr. hab. Leszek Szewczyk (UŚ, Katowice) ukazał *Rolę przekazu homiletycznego w liturgii*. Kolejno omawiał takie zagadnienia, jak: istotę, cel, funkcję oraz rolę głoszenia homilii. Istotą homilii, która jest częścią liturgii, jest wyjaśnienie aspektów czytań biblijnych z uwzględnieniem sprawowanego misterium i możliwości percepcyjnych słuchacza. Celem homilii jest budzenie wiary i życia z wiary przez wskazanie na współczesną wymowę słowa Bożego. Wymienił następujące funkcje homilii: kerygmaticzną, mistagogiczną, ewangelizacyjną, anamnetyczną, didaskalijską, prorocką, terapeutyczną i kultyczną. Natomiast rolą homilii jest wyjaśnianie i aktualizowanie Pisma Świętego, łączenie stołu słowa ze stołem eucharystycznym, wtajemniczanie w misterium, wyjaśnianie znaków, symboli i obrzędów oraz budowanie wspólnoty wiernych.

W kolejnym referacie ks. prof. dr. Matias Auge (Instytut *San Anselmo*, Rzym) przedstawił znaczenie *Tekstu euchologicznego w liturgii*. Najpierw wskazał na trójwymiarowość struktury teologicznej tekstów euchologicznych: doksologiczną, anamnetyczną i epikletyczną. Potem zajął się szczegółowo euchologiami mniejszymi, do których należą: kolekta, modlitwa nad darami, modlitwa po Komunii oraz modlitwa wiernych. Omawiał te euchologie z punktu widzenia struktury, roli, treści oraz celebracji. Teksty euchologiczne mają za zadanie łączyć różne części celebracji, przeprowadzić z jednej części do drugiej oraz nadać sens pojedynczym elementom celebracji. Podsumowując swoją wypowiedź stwierdził, że modlitwa liturgiczna może być dla życia chrześcijańskiego nauczycielem, pokarmem i jego źródłem.

Ostatnim referatem drugiego panelu było wystąpienie ks. dr. hab. prof. UO Erwina Matei (Uniwersytet Opolski) na temat *Funkcji zachęt i pouczeń przekazywanych podczas liturgii*. Zgromadzenie liturgiczne nie ma charakteru symbolicznego, ale jest rzeczywiste, dlatego kieruje się odpowiednim porządkiem i zasadami. Wyz-

naczone osoby w odpowiednim momencie celebracji wypowiadają stosowne do akcji liturgicznej komendy, pouczenia i zachęty, aby zachować porządek i jednolitość gestów, postaw i zachowań przez uczestników. Może to czynić sam przewodniczący liturgii, diakon albo wyznaczony komentator. Zgodnie z przepisami liturgicznymi niektóre zachęty można wypowiadać podanymi słowami w księdze liturgicznej lub tymi podobnymi ułożonymi przez przewodniczącego, a inne należy wybrać z podanego w księdze zestawu. Natomiast są też takie, których zmieniać nie wolno przewodniczącemu liturgii na własną rękę.

Po drugim panelu przewidziano w programie sympozjum dwa referaty podsumowujące prezentowaną problematykę w poszczególnych wystąpieniach.

Ks. prof. dr hab. Helmut Jan Sobeczko (Uniwersytet Opolski) w swoim referacie zauważył, że w szczegółach tkwi istota sprawowanego w liturgii misterium, dlatego przedstawił *Teologiczne uzasadnienie stosowanych w liturgii czynności, postaw, gestów i słów*. Podstawowym znakiem w liturgii jest osoba: Chrystus, Trójca Święta i sam człowiek. Kluczem do teologicznego zrozumienia i uzasadnienia obrzędów jest osoba Jezusa Chrystusa, Boga i Człowieka. Zgodnie z *Konstytucją o liturgii* Chrystus jest obecny podczas celebracji w przewodniczącym, zgromadzeniu, w głoszonym słowie Bożym i pod świętymi Postaciami. Ta obecność aktualizuje się mocą działającego Ducha Świętego, który w tych znakach uobecnia Chrystusa. Celebracja liturgiczna ma prowadzić wiernych do czynnego, świadomego i owocnego w niej udziału. Celem ostatecznym akcji liturgicznej jest doprowadzenie wiernych do zjednoczenia z Chrystusem.

Ostatnie wystąpienie, dr Marioli Kozubek (Katowice) *Zasada i znaczenie pedagogii liturgicznej w urzeczywistnianiu eklezjalnej wspólnoty*, ukazało wspólnototwórczą rolę celebracji liturgicznej. Najpierw wskazała na konieczność wychowania do udziału w liturgii przez katechizację, doświadczenie wspólnoty i życie słowem Bożym. Następnie przedstawiła dziedziny wychowania człowieka przez samo sprawowanie liturgii. Wymieniła następujące wymiary kształtowania człowieka przez udział w liturgii: religijny, społeczny, moralny, intelektualny i estetyczny. Podsumowując stwierdziła, że pedagogia liturgiczna ma charakter integralnego wychowania człowieka.

Na zakończenie obrad głos zabrał ks. abp dr Damian Zimoń, metropolita katowicki, który wskazał na pracę nad kulturą słowa stosowanego w liturgii. Jednocześnie mocno zaakcentował konieczność wykorzystania w homiliach Pisma Świętego, aby moc Ducha Świętego działającego przez głoszenie słowa Bożego stanowiła istotę kultu liturgicznego.